

KUNTIEN YHTEISTYÖTARVE KOROSTUU KAIKISSA ARVIOINNEISSA

Vuoden 2005 laajat arviointikohteet

Peruspalvelujen arvioinnin aiheet ovat herättäneet keskustelua aina vuodesta 2000 lähtien, jolloin lääninhallitukset saivat arvioinnin lakisääteiseksi tehtäväkseen. Miksi juuri nämä kohteet on valittu arvioitaviksi? Aiheet ovat vuosittain vaihdelleet, mutta yksi johtopäätös on ollut joka vuosi sama: tarvitaan entistä enemmän yhteistyötä.

Lääninhallitukset saavat vuosittain arviointikohteensa ohjaavilta ministeriöiltä ja keskusvirastoilta. Arvioinnin merkitys on lisääntynyt, sillä kohteita on ryhdytty entistä selkeämmin johtamaan eduskunnan päätöksistä ja hallitusohjelmasta. Lääninhallitusten arvioinnin avulla on siis tarkoitus kartoittaa peruspalvelujen tilaa sekä selvittää, miten tavoitteet ja kansalaisten oikeudet ovat toteutuneet.

Vuoden 2005 arvioinnin kohteena oli laaja kokonaisuus. Sivistystoimessa selvitettiin perusopetuksen alueellinen saavutettavuus ja nuorten sijoittuminen perusopetuksen ja lukion jälkeiseen koulutukseen sekä ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden työllistyminen ja jatko-opintoihin sijoittuminen. Kirjastotoimesta arvioitiin verkko- ja mobiilipalveluja, liikuntatoimessa liikuntapaikkojen käyttömaksuja ja nuorisotoimessa työpajatoimintaa.

Sosiaali- ja terveystoimessa arvioitiin sosiaalihuollon henkilöstön riittävyyttä, tehtävärakennetta ja mitoitus-ta. Kuntien eläinlääkintähuollon tarve ja elintarvikevalvonnan kattavuus ovat hyvin ajankohtaisia aiheita. Lisäksi arvioitavina olivat liikennepalvelujen laatu, kihlakunnanvirastojen tuottamat poliisipalvelut, onnettomuuksien ennalta ehkäisy, postipalvelut, päivittäistavarakauppa, pankkipalvelut ja poikkihallinnollisena liikenneturvallisuus.

Kuntien yhteistyö avainasemassa

Kuntien talous on ollut pitkään vaikeuksissa. Itä-Suomen läänissä vain 23 kunnan vuosikatteet riittävät täysimääräisiin poistoihin ja 16 kunnan vuosikatteet ovat negatiivisia. Veroprosenttiaan vuodelle 2006 korotti 15 kuntaa. Kuntien velvollisuus on järjestää asukkailleen peruspalvelut eikä se tule onnistumaan ilman yhteistyötä.

On selvää, että kunnan heikko talous, asukasmäärän lasku, väestön ikääntyminen ja heikentynyt huoltosuhde uhkaavat koko kunnan tulevaisuutta, peruspalveluja ja kansalaisten tasa-arvoa. Myös yritykset tarvitsevat menestyäkseen vetovoimaisen ympäristön ja osaavaa työvoimaa. Itä-Suomessa vahva julkinen palveluverkko on sekä asukkaiden hyvinvoinnin että elinkeinoelämän kehityksen edellytys.

Itä-Suomi- ohjelma on viiden maakunnan yhteinen ja hyvä osoitus yhteistyötahdosta. Ohjelmassa on esitetty erityistoimia, jotka edellyttävät myös valtionhallinnon sitoutumista Itä-Suomen kehitystyöhön.

Sisäasiainministeriön käynnistämä kuntien peruspalvelujen turvaamiseen tähtäävä kunta- ja palvelurakennemuutos on ollut prosessina myönteinen ja vahvistanut kuntien yhteistyötä sekä seutuajattelua. Kunnat ovat

löytäneet ja edelleen etsimässä erilaisia ratkaisuja uusien palveluverkkojen rakentamisesta aina kuntien yhdistymisiin asti. Itä-Suomen läänissä kuntia on yhdistynyt tähän mennessä vuosina 1997 - 2006 niin, että kuntien määrä on vähentynyt 67:stä 59:ään.

Koulutus, kulttuuri ja kirjasto hoidettava kuntien yhteistyönä

Itä-Suomen ongelmat ovat tiedossamme. Peruspalvelujen arvioinneissa on vuosittain pohdittu samoja asioita. Itä-Suomen läänin väestön koulutustaso on muuta maata alhaisempi. Ongelmaa kärjistää se, että koulutetut nuoret muuttavat työn perässä muualle. Koulutustasoa on nostettava aikuiskoulutuksen avulla ja kuntien on tehtävä tiivistä yhteistyötä. Samoin on myös kuntien yhteistyössä pystyttävä turvaamaan hyvä perus- ja toisen asteen koulutus.

Arvioinnin yksiselitteinen toimenpide-ehdotus on ollut, että kuntien on suunniteltava seutukohtaisesti kouluverkkonsa yhdessä. Kuntien on ylitettävä tarvittaessa hallintokuntien, kuntien, maakuntien ja läänien rajat. Jos yhteistyötä ei synny, koulutuksen lisäksi muutkin peruspalvelut uhkaavat näivettyä.

Myös kulttuuripalveluja on ryhdyttävä järjestämään yhdessä usean kunnan yhteistyönä. Yhteiset viranhaltijat ovat hyvä ratkaisu. Yhdessä on mahdollista palkata ammattitaitoista henkilökuntaa. Kulttuuriasiat saattavat jäädä muiden asioiden varjoon, kun tehtävää hoitaa yhdistelmäviranhaltija.

Kuntien seudullinen yhteistyö kirjastopalveluissa ja sähköisessä asiointissa on samoin tärkeää. Kirjastojen tasosta on pidettävä kiinni. Perinteisen kirjastoaineiston lisäksi kirjastoissa on oltava ajantasaiset verkkopalvelut. Kirjastopoliittinen suositus lähtee siitä, että kirjastoissa tulee olla yksi asiakaspääte tuhatta asukasta kohti.

Kuntien yhteistyötarve korostuu kaikessa

Sosiaalityön tilanne ei ole Itä-Suomessa erityisen hyvä. Kunnista 16 prosentilla ei ollut yhtään pätevää sosiaalityöntekijää. Henkilömitoitusta on syytä nostaa myös palvelu- ja hoivayksiköissä. Sosiaalipalvelujen tarve tulee kasvamaan väestön ikääntymisen vuoksi. Yli 75-vuotiaista vanhuksista 45 prosenttia asuu yksin. Tämä saattaa lisätä turvattomuutta ja myös lääkkeiden ylikäyttöä.

Sosiaalitoimessa tarvitaan kuntien yhteistyösopimuksia ja yhteistä henkilöstöä. Kuntien on pyrittävä turvaamaan ammattitaitoisen henkilökunnan saantia yhteiskäytöllä varsinkin lastensuojelutyössä, päihdehuollossa sekä kasvatus- ja perheneuvonnassa.

Itä-Suomessa päihdehuollon palvelut ovat muuta maata heikommat. Tämä on todettu myös jo aikaisemmissa arvioinneissa. Katkaisuhoidon ja kuntoutuslaitosten hoitopäiviä on kaikissa Itä-Suomen läänin maakunnissa huomattavasti vähemmän kuin koko maassa keskimäärin. Kuntien päihdehuollon määrärahat ovat niukat. Päihdehuollon nettokustannukset ovat puolet muun maan tasosta ja koko järjestelmä on hajanainen.

Päihdehuollossa kuntien yhteistyö on välttämätön. Hoitamatta jääneiden päihdehaittojen kustannuksia kaikine vaikutuksineen ei kunnissa ole riittävästi arvioitu. Päihdeongelmat koskevat kaikkia ikäryhmiä ja väestönosia ja ovat koko ajan lisääntymässä, joten ongelmiin on tartuttava mitä pikimmin.

Kuntien yhteistyötarve korostuu kaikessa. Myös eläinlääkäripalvelut ovat Itä-Suomessa tärkeitä, koska alueella on runsaasti kotieläintiloja. Resursseissa on vajuusta ja eläinlääkäripalveluissakin tarvitaan kuntien tehosta yhteistyötä. Samoin joukkoliikenteen hoidossa kuntien yhteistyö on tarpeen. Kuntien liikenneturvallisussuunnitelmat tulee uudistaa 5-10 vuoden välein niin, että myös ne laaditaan usean kunnan yhteistyönä.

Maaherra

Pirjo Ala-Kapee